

کرانه کوه و کویر

مروری بر توانمندی های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
گرمسار، ایوانکی و آرادان

علیرضا شاه حسینی / نویسنده
شاه حسینی

شرکت مدیریت
منطقه ویژه
اقتصادی گرمسار

سرشناسه: شاه حسینی، علیرضا، ۱۳۴۷ - / عنوان و نام پدیدآور: کرانه کوه و کویر: مروری بر توانمندی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گرمسار، ایوانکی و آرادان / علیرضا شاه حسینی، یونس شاه حسینی؛ ناظر سعید نجم‌روشن؛ عکاسان هومن اسدی ... [و دیگران]. / مشخصات نشر: اصفهان: صدرا سپاهان، ۱۳۹۹. / مشخصات ظاهری: ۳۰۸ ص.؛ مصور (رنگی)، نقشه (رنگی)، جدول (بخشی رنگی)، نمودار (رنگی).؛ ۲۲×۲۹ س.م. / شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۸۲۵-۱۰۰ / وضعیت فهرست نویسی: فیپا / یادداشت: عکاسان هومن اسدی، رحمان شاه حسینی، احمد خوشکام، محمدعلی ادیبی. / یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۰۵ - ۳۰۸. / موضوع: گرمسار -- اوضاع اقتصادی / موضوع: Garmsar (Iran) -- Economic conditions / موضوع: گرمسار -- اوضاع اجتماعی / موضوع: Garmsar (Iran) -- Social conditions / موضوع: آرادان -- اوضاع اقتصادی / موضوع: Aradan (Iran) -- Economic conditions / موضوع: آرادان -- اوضاع اجتماعی / موضوع: Aradan (Iran) -- Social conditions / شناسه افزوده: شاه حسینی، یونس، ۱۳۴۹ - / شناسه افزوده: نجم‌روشن، سعید، ۱۳۵۴ - / شناسه افزوده: اسدی، هومن، ۱۳۵۰ -، عکاس / رده‌بندی کنگره: HC۴۷۷ / رده‌بندی دیویی: ۳۳۰/۹۵۵۸۳۳۲ شماره کتابشناسی ملی: ۷۴۰۳۲۳۲ / وضعیت رکورد: فیپا

www.ketab.ir

شرکت مدیریت
منطقه ویژه
اقتصادی گرمسار

کرانه کوه و کویر / مروری بر توانمندی های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گرمسار، ایوانکی و آرادان

نویسندگان: علیرضا شاه حسینی، یونس شاه حسینی | ناظر: دکتر سعید نجم روشن | شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۸۲۵-۱-۰
عکاسان: هومن اسدی، رحمان شاه حسینی، احمد خوشکام، محمدعلی ادیبی و مولفان طراحی: شرکت چاپ و نشر بازرگانی ا
تاریخ و نوبت چاپ: چاپ اول، زمستان ۱۳۹۹ | شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه | قیمت: ۲۰۰،۰۰۰ تومان |

این کتاب به سفارش «شرکت مدیریت منطقه ویژه اقتصادی گرمسار» منتشر شده و کلیه حقوق مادی و معنوی چاپ و
نشر اثر حاضر متعلق به این شرکت است. تلفن: ۴۱۱۷۲-۰۲۱ / www.garmsar-sez.ir

انتشارات مدرسا سپاهان | آدرس: اصفهان، خیابان ریاض، ابتدای خیابان رزمندگان | تلفن: ۰۳۱-۳۴۳۳۵۶۱۶، ۰۹۱۳۳۱۹۹۲۶۷
کد پستی: ۸۱۹۶۷۸۶۱۱۴ | E-mail: SadraSepahanis97@gmail.com | Instagram: [Sadrasepahan_publisher](https://www.instagram.com/Sadrasepahan_publisher)

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار
----	----------

فصل اول. پیشینه تاریخی

۲۲	سردره خوار یا دروازه کاسپین، گذرگاه استراتژیک تاریخی
----	--

فصل دوم. موقعیت جغرافیایی

۲۷	تقسیمات کشوری استان سمنان به تفکیک شهرستان (۱۳۹۵)
۲۷	تقسیمات کشوری
۲۸	کوه‌ها
۲۸	• کلرز
۲۸	• سرهر
۲۸	• شمشیرکوه
۲۹	• کوه باغستان
۲۹	• کوه هفت میل
۲۰	• قله قوچ
۳۰	• گرزجه
۳۰	• سنگاب
۳۰	• آتشگاه
۳۰	• تلخاب
۳۰	• کوه گچ
۳۰	• سرآسیاب
۳۱	• سیاه کوه
۳۱	آب و هوا
۳۱	• وضعیت بارش

۵۴	• شاه توت کهن سال مزرعه باغستان رامه
۵۵	• توت کهن سال احمدآباد
۵۶	• درخت کهن سال چنار امامزاده خوشنام
۵۶	• درخت بینه امامزاده جعفر (ع) رامه
۵۸	• درخت اُرس امامزاده جعفر (ع) رامه
۵۸	• درخت داغداغان ^۱ رامه پایین
۵۸	• درخت گردوی کهن سال رامه
۵۹	• درخت کهن سال گردوی کهنه ده
۵۹	• درخت گردوی کهن سال سیاه آفتاب
۶۰	• بید کهنسال امامزاده خوشنام
۶۰	• درخت کهن سال فلفل یاتری علیا
۶۱	ج) حیات وحش

فصل پنجم. منابع آب

۶۷	الف) آب‌های سطحی
۶۷	رودخانه حبله رود
۶۸	۱. شاخه نمروود
۶۸	۲. شاخه دلیچای (دلیچایی)
۶۸	• شاخه هَویر
۶۸	• شاخه سیدآباد
۶۹	۳. گورسفید
۶۹	۴. شاخه‌های فصلی
۷۰	• بند انحرافی سیمین دشت
۷۰	سد نمروود
۷۰	• اهداف کمی و کیفی احداث سد نمروود

۳۲	• درجه حرارت
۳۲	• تعداد روزهای یخبندان
۳۲	• وزش باد

فصل سوم. راه‌ها

۳۷	پیشینه شبکه حمل و نقل و راه‌ها در منطقه
۳۷	شبکه راه‌ها و نقش آن در توسعه
۳۸	راه‌های اصلی
۳۹	• آزادراه حرم تا حرم
۴۰	راه‌های روستایی
۴۰	راه‌های عشایری
۴۱	شبکه راه آهن
۴۳	فرودگاه‌ها
۴۳	• فرودگاه آموزشی تفریحی بلند پرواز ایوانکی
۴۳	• فرودگاه‌های کشاورزی

فصل چهارم. منابع طبیعی و محیط زیست

۴۷	الف) مراتع
۵۰	مالچ ریگی ایده‌ای جدید برای بیابان زدایی
۵۱	باریجه زارهای شمال شهرستان آرادان
۵۲	گیاهان دارویی
۵۲	مراتع شمال شهرستان آرادان
۵۴	ب) جنگل‌ها
۵۴	رویشگاه‌های اُرس
۵۴	درختان کهن سال و دیرزیست

[illegible]

۱۲۲	• اقتصاد	۱۰۵	ویژگی‌های استقرار جمعیت در پهنه منطقه
۱۲۲	• بازوکی	۱۰۶	• ساختار سنی و جنسی جمعیت
۱۲۳	• شصتی	۱۰۷	• وضعیت سواد
۱۲۴	• عرب درازی	۱۰۸	• زبان و گویش
۱۲۴	• عرب سرهنگی	۱۰۹	جامعه شهری
۱۲۵	• قشقایی‌ها	۱۱۰	• گرمسار
۱۲۵	• کردهای کرمانجی	۱۱۰	• آرادان
۱۲۶	• کُتی (کوتی)	۱۱۱	• ایوانکی
۱۲۶	• لرها	۱۱۳	ویژگی‌های کنونی کالبدی شهر
۱۲۶	• ایل نفر	۱۱۳	• کهن آباد
۱۲۷	• هداوند	۱۱۴	• شهر جدید ایوانکی
		۱۱۴	• ویژگی‌ها و شاخص‌های خدمات شهری
		۱۱۵	جامعه روستایی
		۱۱۷	جامعه عشایری
		۱۱۸	• قلمرو
		۱۱۸	• کوچ و نحوه زیست
		۱۱۸	• اقتصاد
		۱۱۸	ایلات و طوایف
		۱۱۸	• اصانلو
		۱۱۹	• جمعیت
		۱۲۰	• کوچ نشینی
		۱۲۰	• جمعیت عشایر کوچرو
		۱۲۰	• دامداری
		۱۲۱	• سکونت و یکجانشینی
		۱۲۱	• ایل الیکایی
		۱۲۲	• کوچ و کوچندگی
فصل هشتم. آموزش و پرورش و آموزش عالی			
۱۳۳	بخش اول آموزش و پرورش		
۱۳۳	• تاریخچه آموزش و پرورش		
۱۳۳	• سابقه تشکیلات اداری آموزش و پرورش		
۱۳۴	• پیشینه تأسیس مدارس		
۱۳۶	• وضع موجود مدارس گرمسار و آرادان		
۱۳۷	• مدارس شهرستان آرادان		
۱۳۸	• مدارس شهرستان گرمسار		
۱۴۱	بخش دوم مراکز آموزش عالی		
۱۴۱	الف) دانشگاه‌های دولتی		
۱۴۱	• دانشگاه گرمسار		
۱۴۲	• دانشگاه امیرکبیر پردیس گرمسار		
۱۴۳	• دانشگاه پیام نور گرمسار		

۱۵۴	ج. مرکز رشد واحدهای فناور گرمسار (وابسته به پارک علم و فناوری)	۱۴۵	• دانشگاه پیام نور آرادان
۱۵۵	۱. کتابخانه‌های عمومی شهرستان گرمسار	۱۴۵	• دانشکده بهداشت و پیراپزشکی آرادان
۱۵۵	• کتابخانه استاد شهید مطهری گرمسار	۱۴۵	ب) دانشگاه‌های غیردولتی
۱۵۶	• کتابخانه شهید رجایی	۱۴۵	• دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
۱۵۶	• کتابخانه علامه طباطبائی	۱۴۸	• دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ایوانکی
۱۵۶	• کتابخانه شهدای گرمسار	۱۴۸	• دانشگاه ایوانکی
۱۵۶	۲. کتابخانه‌های عمومی شهرستان آرادان	۱۴۹	• امکانات دانشگاه ایوانکی
۱۵۶	• کتابخانه شهید فهمیده آرادان	۱۴۹	• دانشکده‌ها
۱۵۷	• کتابخانه شهید باهنر داورآباد	۱۴۹	۱. دانشکده مهندسی برق، کامپیوتر و مکانیک
۱۵۷	• کتابخانه مرحوم محمد ترامشلو	۱۴۹	۲. دانشکده صنایع
۱۵۷	• مشاهیر و مفاخر	۱۴۹	۳. دانشکده عمران و معماری
۱۵۹	۳. رسانه‌ها و مطبوعات محلی	۱۴۹	۴. دانشکده علوم انسانی
۱۵۹	• دفتر خبری صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در گرمسار	۱۵۰	• آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما گرمسار
۱۵۹	• روزنامه‌ها و نشریات	۱۵۱	• مرکز آموزش علمی - کاربردی جهاد کشاورزی داورآباد
۱۵۹	• روزنامه‌های سراسری	۱۵۱	• موسسه علوم و توسعه پایدار آریا
۱۵۹	• نشریات محلی	۱۵۱	• امکانات موسسه
۱۵۹	• نشریه «گرمسار»	۱۵۲	• رشته‌های آموزشی
۱۶۰	• آوای حبله‌رود	۱۵۲	• موسسه آموزش عالی ادیبان
۱۶۰	• قشلاق	۱۵۲	• مؤسسه آموزش عالی علاءالدوله سمنانی
۱۶۰	• سرزمین خورشید تابان	۱۵۳	• رشته‌های تحصیلی
		۱۵۳	• کارشناسی ارشد
		۱۵۳	• کارشناسی پیوسته
		۱۵۳	• کارشناسی ناپیوسته
		۱۵۳	• کاردانی پیوسته
		۱۵۳	• امکانات
		۱۵۴	• موسسه آموزش عالی مولوی
فصل نهم. بهداشت و درمان			
۱۶۶	مراکز درمانی و بهداشتی		
۱۶۶	• بیمارستان امام گرمسار		
۱۶۷	• بیمارستان معتمدی		

۱۸۴	• قلعه آرادان	۱۶۷	• بیمارستان امام حسین (ع)
۱۸۵	• قلعه استوناوند	۱۶۸	• مرکز بهداشتی درمانی ایوانکی
۱۸۶	• دژ یا قلعه پاده	۱۶۸	• درمانگاه تأمین اجتماعی ایوانکی
۱۸۷	• قلعه گیری ده نمک	۱۶۸	• مرکز درمان بستر ایوانکی
۱۸۸	• قلعه یاتری	۱۶۸	• کلینیک تخصصی و فوق تخصصی امام خمینی (ره)
۱۸۹	• قلعه خرابه شهر (ناسار)	۱۶۸	• کلینیک مهر شفا
۱۸۹	• قلعه ظهرآباد ایوانکی	۱۶۸	• درمانگاه تخصصی شبانه روزی تأمین اجتماعی گرمسار
۱۸۹	• آب انبارها	۱۶۸	• مرکز تصویربرداری گرمسار
۱۸۹	• آب انبار بزرگ قشلاق بزرگ (شهر گرمسار)	۱۶۸	• مرکز اورژانس ۱۱۵
۱۹۰	• آب انبار بزرگ آرادان	۱۶۹	• سازمان نظام پزشکی گرمسار
۱۹۱	• آب انبار بزرگ ده نمک		
۱۹۱	• آب انبار پاده		
۱۹۲	• آب انبار رستم آباد		
۱۹۲	• آب انبار قاطول		
۱۹۳	• آب انبار سنگی سرده		
۱۹۳	• آب انبار علی آباد		
۱۹۴	• آب انبار کهن آباد		
۱۹۴	• آب انبار نه حصار (معمدی)		
۱۹۵	• ساختمان معتمدی (کوشک معتمدی)		
۱۹۵	• عمارت میرآخوری ها		
۱۹۶	• انبارهای محصولات کشاورزی		
۱۹۶	• مجموعه انبارهای داورآباد		
۱۹۷	• میراث صنعتی		
۱۹۸	• مجموعه آثار تاریخی منطقه سیاه کوه (پارک ملی کویر)		
۱۹۸	• تأسیسات آب رسانی قصر بهرام		
۱۹۹	• جاده سنگ فرش		
		۱۶۷	• بنای مذهبی
		۱۷۴	• امامزاده علی اکبر (ع)
		۱۷۵	• امامزادگان طاهر و مطهر (ع)
		۱۷۶	• امامزاده اسماعیل و شمس الدین (ع)
		۱۷۷	• امامزاده سلطان شاه نظر (ع)
		۱۷۷	• امامزاده عاقب بن موسی (ع)
		۱۷۸	• بناهای تاریخی
		۱۷۸	• کاروانسراها
		۱۷۸	• کاروانسرای شاه عباسی ایوانکی
		۱۷۹	• کاروانسرای ده نمک
		۱۸۰	• کاروانسرای قصر بهرام
		۱۸۱	• کاروانسرای عین الرشید
		۱۸۳	• قصر حرم سرا
		۱۸۴	• قلعه ها

فصل دهم. میراث فرهنگی و جاذبه های گردشگری

پیشگفتار

«ز دانش بود جان و دل را فروغ»

مفهوم «توسعه پایدار» از مفاهیمی است که طی نیم قرن اخیر به ادبیات موضوع توسعه وارد شده و روز به روز بر طرفداران و پیروان آن افزوده می‌شود تا آنجا که به عنوان راهبردی اساسی در تهیه اسناد بین‌المللی مورد توجه متفکران و اندیشمندان قرار گرفته است. جان کلام در مفهوم توسعه پایدار، ملاحظه و رعایت سه عامل اساسی «اقتصاد»، «محیط زیست» و «انسان» در هرگونه اقدام توسعه‌ای در جهان است. به بیانی دیگر در راهبرد توسعه پایدار، هیچ فعالیت یا پروژه توسعه‌ای که حاصل آن «منافع مالی و اقتصادی» است، بدون در نظر گرفتن دو عامل دیگر یعنی «محیط زیست» و «انسان»، حتی اگر در مقیاسی کوچک سود آورو پیش برنده تلقی شود، در مقیاسی کلان‌تر، منجر به منافع پایدار و ماندگار نخواهد شد. از این رو در نظر گرفتن ملاحظات، محدودیت‌ها و مخاطرات هر سه عامل فوق با اهمیت تلقی شده و حتماً باید مورد بررسی و دقت قرار گیرد.

تجربه سال‌ها فعالیت در مناطق صنعتی در کشورمان نیز نشان داده است که هرگونه تلاش بدون در نظر گرفتن «انسان‌ها» و «جوامع همجوار این مناطق»، ره به ترکستان است و اگر صاحبان صنایع و بنگاه‌های اقتصادی برای برقراری ارتباط با مردم محلی تلاش نکنند، زحمتشان دیر یا زود بی‌حاصل یا حداقل کم حاصل خواهد شد. بررسی تاریخچه فعالیت‌ها و افراد موفق در زمینه توسعه در ایران نیز موید همین مطلب است. بنگاه‌های پیشرویی که تا سال‌ها بر مسیر پیشرفت و ترقی قرار داشتند و در جامعه با نام‌های تجاری‌ای چون کفش ملی، ایران ناسیونال، مینو، بیک، بوتان و ... شناخته می‌شدند. این الگوهای توسعه‌ای که توانستند در طول حیاتشان با مردم پیرامون خود اعم از کارکنان کارخانه به عنوان عامل اصلی خلق محصول، یا مردم بیرونی به عنوان مشتری و مصرف‌کننده، ارتباط انسانی و عاطفی برقرار کنند، همه و همه مبین چنین ایده‌ای هستند.

در دهه‌های اخیر و به دلایل اقتصادی، صنعتی، جغرافیایی و ...، ایجاد چندین شهرک صنعتی و علی‌الخصوص یک منطقه ویژه اقتصادی در مجاورت شهرستان گرمسار، مورد توجه برنامه‌ریزان استان و کشور قرار گرفته و به نظر می‌رسد این شهر که از قرن‌ها پیش در مجاورت مسیر جاده ابریشم شکل گرفته، با بهره‌مندی از

قابلیت‌های جغرافیایی از جمله مجاورت شاهراه‌های اصلی شرقی-غربی و شمالی-جنوبی کشور و پتانسیل‌های سرزمینی، در آستانه ایفای نقش جدیدی در مسیر توسعه و پیشرفت شرق پایتخت می‌باشد.

در راستای ایجاد ارتباطی عمیق و پایدار و به منظور ایجاد شناختی دقیق تر از پتانسیل‌ها و توانمندی‌های اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، اقتصادی و فرهنگی شهرستان‌های گرمسار، آرادان و ایوانکی که در محدوده تاثیر مستقیم و متقابل با منطقه ویژه اقتصادی گرمسار قرار دارند و با هدف ایجاد بستری برای توسعه پایدار منطقه، تالیف و تدوین این کتاب در دستور کار شرکت مدیریت منطقه ویژه اقتصادی گرمسار قرار گرفت. به همین منظور در تالیف کتاب از آقایان علیرضا و یونس شاه‌حسینی که از مولفان و صاحبان قلم استان و دارای تالیفاتی قابل توجه در زمینه معرفی مآثر و توانمندی‌های استان بودند بهره جسته شد که از ایشان کمال تشکر و سپاس را داریم.

تلاش شده است که در این کتاب، مروری اجمالی بر همه جنبه‌های مورد نیاز برای آشنایی با قابلیت‌ها و توانمندی‌های منطقه‌ای انجام شود. اما بی تردید رسیدن به این مقصود، خالی از اشکال نبوده است و پیشاپیش اذعان داریم که ممکن است در برخی از موارد، نیاز به کمک و همفکری صاحب‌نظران و اندیشمندان وجود داشته باشد تا این کتاب در چاپ‌های بعدی با محتوایی غنی‌تر و شایسته‌تر به طبع برسد. لذا از هرگونه پیشنهاد اصلاحی برای بهبود کتاب صمیمانه و به گرمی استقبال می‌شود.

منطقه ویژه اقتصادی گرمسار با درک مسئولیت اجتماعی خود در جهت اهتزاز پرچم آگاهی و اطلاع‌رسانی و به بهانه خلق ایده‌های با ارزش، اقدام به تهیه این کتاب نمود تا با هم‌افزایی بینش و دانش کلیه علاقمندان توسعه و تعالی این مرز و بوم، گامی هرچند اندک در این راه برداشته باشد. امید داریم که همه ذی‌نفعان، دلسوزان و مسئولان، با درک شرایط و موقعیت خاص تاریخی که در آن واقع شده‌ایم، کمر همت بسته و در این مسیر سخت و ناهموار، ما را یاری نمایند. باشد تا بستری برای رونق تلاش و کوشش نسل‌های آتی و فرزندانمان مهیا سازیم.

عبدالرضا نادری

مدیرعامل شرکت مدیریت منطقه ویژه اقتصادی گرمسار